

ՓԱՅԼԱԿ

Քաղաքական, հասարակական ու գրական լրագիր

ԼՈՅՍ Է ՏԵՄԵՆՈՒՄ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՀԻՆԳՉԱՐԹԻ ՕՐԵՐԸ

Տարեկան գինը — 3 բուրլի, 1/2 տարեկանը — 1 բ. 50 կ., 1 ամս. — 35 կ.

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆ ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին՝ առաջին երեսի վրայ—20 կոպ, վերջին ,, ,, —10 ,,

Հասցէն՝ Шума, Редакция газеты „Пайлак“. Ганджунцев. ул. домъ Костандова. Schoucha, redaction du journal „Phaïlak“.

ԲԱՅԻԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՓԱՅԼԱԿ“

Քաղաքական, հասարակական ու գրական լրագրի լոյս է տեսնում առ այժմ շաբաթական երկու անգամ

Բաժանորդագիրն է. տարեկան 3 բ. կէս տարեկանը—1 բ. 50 կ. ամսական —35 կ.

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐՆ ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Մեր Հասցէն՝ Шума, редакциі газеты „ПАЙЛАК“.

ԱՊՍՈՒԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶԷ ԸՆԴՈՒՆԻՈՒՄ

ПОЛУЧЕНО
ПАНИНО
фабр. Blütner-a

Есть свободные часы. Желающие могут обращаться по адресу: Старо-Почтовая ул., д. № 14.

Քաղաքային դուռնայի դահլիճում այսօր, առաւօտեան ժամը 11-ին նշանակւած է սպառողական «Գուլ-տուրա» ընկերութեան ընդհանուր ժողովը քննելու ընկերութեան տարեկան հաշւետուութիւնը և նրա վերաբերեալ հարցերը:

Վարչութիւն:

ՄԵՐ ՀԱՍՄԱՐԱԿԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ II.

Մի երևոյթ, որ աչքի է զարնում մեր իրականութեան մէջ, դա հայ հասարակական դեգորգանիզացիան է, հասարակական ուժերի ցրւածութիւնը, փոշիացումն: Նոյն իսկ այն կուսակցական խմբաւորումները, որոնք այսպէս թէ այնպէս գոյութիւն են ունեցել մեզանում և ձգտել են որոշ հասարակական-քաղաքական դեր խաղալու, որոշ գաղափարական հոսանքների դեկավար հանդիսանալու, իրենց էութեամբ ծառայել են ոչ թէ հաւաքման գործին, այլ միայն դեգորգանիզացիայի, հասարակական ուժերի կազմալուծման պրօցեսին: Դա մի ապացոյց է, թէ ինչ խորն ակօսներ է փորել մեզանականութիւնը մեր ինտելիգենցիայի բոլոր խաւերում, թէ քաղքենական ոգին ինչպէս ուժեղ թափով տոգորել է մեր մտաւորական խմբաւորումները: Այնտեղ, ուր կուսակցական հաւաքումն հիմնւած է ոչ թէ իդէօլոգիական կառուցւածքի, այլ լոկ գգացմունքի, սանտիմենտալ անմիտ ֆրազների, միամիտ ինքնախար ոգևորութեան վրայ, ուր հասարակական ուժերի կեն-

տրոնացման գործը տարւում է ոչ թէ օբյեկտիւ խմբաւորման, այլ անհատական միաւորների, առանձին ֆետիշների կամ ինքնակոչ դեկավարների շուրջը, այնտեղ դուք կը տեսնէք միշտ ինտելիգենտ ուժերի վտարումն, հասարակական օբյեկտիւ գործունէութեան նւաստացումն: Եւ մենք այսօր ականատես ենք, թէ ինչպէս ներկայ համազգային լուրջ մօմենտում, ազգային գործերի ամբողջ դեկլի-րենց ձեռքն են գցել մի քանի անհատներ, անկոչ խմբակցութիւններ, որոնք սեփական մօնօպօլիա են դարձրել հայ ժողովրդի բաղդի տնօրէնման գործը, ոտնակոխ անելով համագործակցութեան օբյեկտիւ սկզբունքը, վտարելով իրենցից այն բոլոր խմբակցութիւններին, որոնք յանդգնել են պահանջել, որ մի ընդհանուր պատասխանատու գործը չդառնայ այս կամ այն անհատի իրաւասութեան մենաշնորհ:

Եւ ահա հայ իրականութիւնը հանգամանքների դասաւորման բաղդի բերմամբ դարձել է այնպիսի ասպարէզ, ուր միայն Սամսոն Յարութիւնեաններ, Մեսրոպ եպիսկոպոսներ, Ազգային բիւրօ կամ Թիֆլ. հայ կենտրոնական կոմիտէ, ինքնապաշտօն և ինքնակոչ պիտի հանդէս գան ամեն պարագաներում ներկայացուցիչ լինելու համայն ազգութեան, բանակցութիւններ վարելու, խօսելու, խոստովանելու ամբողջ հայ ժողովրդի անունից և միևնոյն ժամանակ անտես անել հասարակական տիրող հոսանքների տրամադրութիւնները, արհամարհել, վտարել նոյն իսկ այլապէս մտածողներին ու զգացողներին, իրենց անհատական գործելակերպին չհամակերպւողներին: Եւ այդ իրականութեան օլտուղներն այսօր մեր աչ-

քի առաջն են:

Այն բոլոր անձինք ու խմբակցութիւնները, որոնք անպատասխանատու դեր էին ստանձնել հայ ժողովրդի բաղդը ինքնակոչ տնօրինելու և վտարել են իրենցից հեռու ստեղծագործող ուժերը, դեգորգանիզացիայի ենթարկել մեր հասարակական ամբողջ կեանքը, այսօր գոռում-գոչումն են բարձրացրել, անէծքներ թափում հայ ինտելիգենցիայի, հայ խոշոր բուրժուազիայի հասցէին, որ սոքա անտարբեր դիրք են բռնել հայ ժողովրդի ներկայ աղետալի օրերում և օգնութեան ձեռք չեն կարկառում իր թշուառեղբորը:

Հարկաւոր էր այդպէս աղաղակողներին մի փոքր օբյեկտիւ մը տածողութիւն ունենալ, ինքնին քննելու, վերլուծելու մի շնչին, փոքր ընդունակութիւն: Այն ժամանակ գոնէ նոքա կը մըռնէին իրենց դերն ու գործունէութիւնը ներկայ տապնապալից օրերում, կը գիտակցէին իրենց պարտականութիւններն այն հասարակական բոլոր հոսանքների և ուղղութիւնների հանդէպ, որոնց վերաբերմամբ այնքան տմարդի, անհամբերատար եղան:

Եւ այժմ միայն, երբ մեր ամբողջ հասարակական կեանքի դեգորգանիզացիան ցայտուն մեր առաջն է ծառանում, երբ այլևս անկարող են իրենց ձեռքով իրենց քանդածը կառուցել, սկսում են աջ ու ձախ մեղադրանքներ շարժւել:

Ինչ կը ցանես, այն էլ կը հընձես:

ԱՆՀԱՄԲԵՐԱՏԱՐ ՈԳԻ

Այս տապնապալից օրերում, երբ հրապարակի վրայ հազար ու մի ցաւեր իրար խառնւած մարդու սիրտն ու հոգին տակն ու վրայ են անում, երբ մի շարք լուրջ և անյետաձգելի խնդիրներ անհրաժեշտ լուծումն են պահանջում մեզից և համեմաշխ գործունէութեան պահանջը դնում մեր առջի, մեր հայ թերթերը չեն քաշւում և չեն խղճահարւում հասարակութեան զբաղեցնել իրենց մասը և գծուծ հաշիւներով: Բոպէի լրջութիւնը և ընդհանուր հայութեան հասած աղէտն անգամ անգոր եզաւ արժատախիլ անելու մեր հասարակութեան մտաւոր առաջնորդների սրտում տարիներից ի վեր կուտակւած թոյնն ու փոխադարձ ատելութիւնը: Անհամբերատար ոգին, թայֆայական մոլի ինտելիկաներն անկարող եղան միաժամանակ գոնէ կծկւած մնալ անձուկ սրտերի և նեղ հոգիների

մէջ. և որ ամենից դատապարտելին է, օրւայ շարիքը, դժբախտութիւնը շահագործման առիթ հանդիսացան երկուստեք միմեանց անաւարկելու, իրար մոտեցնելու:

Իէ՛մ չենք առողջ և լուրջ քննադատութեան, նոյն իսկ ամենակրիտիկական բողոքներում, դէ՛մ չենք յանցանքների, սխալների մտրակման ու նշաւակման, սակայն հոգով չափ դէ՛մ ենք, երբ քննադատութեան զէնքերը հանում են բոլորնաձ, ապականւած արսնալիներից, երբ սկզբունքների տեղ մասը, աննշան և անարժէք խճճանքներ են հրապարակ հանում, երբ առողջ դատողութեան տեղ փոշուած ու միւրմուռն ձին-ձին հաշիւներ են ասպարէզ ելնում: Եւ որ ամենից ցաւալին է, նման տգեղ զէնքերով, վիրաւորական դարձւածներով միմեանց խայտառակութեան սիւնին են գամել աշխատում այն մարդիկ, որոնք ուրիշներին համբերատարութեան և կորրեկտութեան քարոզներ են կարդում ամեն օր, ամեն ժամ:

Հասկանում ենք. իդէալների ջախջախման սոսկալի վայրկեաններին կանգ է առնում թափը ոգևորութեան, տեղի տալիս հիասթափման և յուսախաբութեան շմեցուցիչ անցման շրջանին և ապա սառը դատողութեան անդամահատող պրօցեսին, երբ անցեալի նշանաւոր և աննշան արժէքները ենթարկւում են անողորմ վերապահատման: Երեկայն կուրքը, որի սրբութիւնն ու բարձրութիւնը պաշտպանելու համար հարիւրաւոր կեանքեր էին զոհւում, այսօր խլում է իր բարձրութիւնից, ոտնատակ տրւում: Հասկանալի է, ասում ենք, այդ բոլորը, բայց անհամապատասխան մեր այսօրւայ կեանքին: Դեռ ևս հեռու է մեր անցման շրջանը, դեռ գտնում ենք գործի ամենանեղուն շրջանում: Իդէալները մնում են նոյնը, նրանց հասնելու ճանապարհը՝ անփոփոխ:

Սակայն ենթադրենք մի լուպէ, որ փոխել է դրութիւնը, խորտակել են այն հիմքերը, որոնց վրայ կանգնեցնել էինք ուզում մեր վերնաշէնը: Այնպէս որ գործունէութեան շարունակութիւնը մի կերպ անհանդուրժելի է դառնում որոշ մտահայեցողութեան տէր անձանց համար: Այդ դէպքում ոչ միայն թոյլ է տրւում, այլ և բարոյական պարտականութիւն՝ հրապարակ գալ մեղ գրադեցնող երևոյթի լուրջ և բազմակողմանի քննութեամբ, մի քննութիւն, որն ուղղւած պէտք է լինի ֆիասի և չարիքի առաջն առնելու և ոչ թէ հին դարմանը քամու տալու՝ նոր ձևի մեքենայով:

Հեշտ չէ անշուշտ սառնասիրտ կերպով լսել, երբ վատաբանում են գուրգուրած սկզբունքները, ոտնահարել աշխատում սրբութեան խորանդ: Սակայն թոյլատրելի էլ չէ մոլիւաւորութեան շղարշով պարուրւած՝ անպատշաճ տերմիններով ու մեղադրութեան ենթարկել այն ամենին, որոնք համարձակւում են քննող աչքով մօտենալ այդ սկզբունքներին այս կամ այն կողմից, խոսելի է մանաւանդ հակառա-

կորդի բերանը դատարանի կամ այլ միջոցներով փակել ֆանալու փորձերը։ Կուսակցական միտումներից և թայֆայական մոլորվածից զերծ մարդոց համար այդ ձևի բանակերը, մանաւանդ մեր այս տագնապալի օրերում, անմտութիւն և ֆանատիկա երևոյթ է հասարակական արժեքի տեսակէտից։ Նա այլասերում է մեր մատաղ սերունդը, քայքայում և ջլատում ընդհանուր գործունէութեան ոգին։ Ժամանակը, տանկայի ապագան, փախստականների ներկան հրամայաբար պահանջում են մեզինից դէն շարունակ այդ գծում հաշիւները, մի կողմ նետել կուէի այդ ժանգոտած պէնքերը, և եթէ ոչ միայն, գէթ առանց իրար խանգարելու, զբաղել ընդհանուր գործով, մինչև որ կը գայ ժամը, ամեն ինչ մերկապարանոց կը կանգնի պատմութեան անաչառ դատաստանի առջև։ Համբերատար լինենք...

Նորայր

ԻՏԱԼԻԱՅԻ ՆՈՐ ՔԱՅԼԸ

Իտալիան յայտարարել է պատերազմ Թիւրքիային։ Արդէն երեք ամիս է, որ Իտալիան պատերազմական ասպարէզն է դուրս եկել կուէիով Աւստրիայի Գերմանիայի դաշնակիցներէն մէկի հետ։ Սակայն մինչև օրս Գերմանիան պատերազմ չի յայտարարել Իտալիային, որի դիպլոմատիական յարաբերութիւնները Թիւրքիայի հետ կրում էին խիստ խճճած բնոյթ։ Այժմ Իտալիան իւր նոր քայլով դուրս է գալիս նախկին տարտամ ու անորոշ դրութիւնից։ Հաւանական է, որ Թիւրքիայից յետոյ պաշտօնապէս պատերազմ կը յայտարարէ նաև Իտալիայի և Գերմանիայի միջև։

Իտալիայի այդ նոր քայլը խիստ մեծ նշանակութիւն ունի թէ՛ ռազմական և թէ՛ քաղաքագիտական տեսակէտից։

Իտալիան իւր ռազմական գործողու-

Թ Ե Ր Թ Օ Ն

- Այն վայրից
- Սգալից
- Հեռացայ,
- Որտեղ քեզ
- Ձերմ ու հեղ
- Սիրեցի,
- Չըխուկալ
- Մոռանալ
- Կամեցայ
- Քո սէրը,
- Հմայքը
- Կանացի...
- Բայց փախչեմ
- Ո՛ւր կորչեմ
- Իմ սրտից,
- Որ յամառ
- Քեզ համար
- Կը լացի,
- Ու մրմուռ,
- Միշտ անլուռ
- Թախծալից,
- Քեզ անգին,
- Իմ հոգին
- Կը կանչի...

Սիմ. Սիմէօնեան

Ո Ձ !

Ոչ քեզ չի ծնել երկինքն անհուն,
Լոյսը կաթնածոր իր նուրբ շողերում,
Ոչ էլ ովեհանը շուշան փրփուրից,
Եւ ոչ էլ վարդը՝ անուշ բուրմունքից։

Դու մի հասարակ աղջիկ ես սովոր,
Ոչ այնքան սիրուն, այնպէս դիւթական՝

Թիւրքներով զգալապէս դիւրացնելու է դաշնակիցների նպատակը Դարգանէլի գրաման խնդրում։ Նրա զօրքերն ու նաւատորմը Դարգանէլի ջրերում և ցամաքում կարող են մեծ դեր խաղալ և արագացնել Կ. Պոլսի անկումը։ Շընորհիւ խալիֆական նաւատորմի, անգլիական ռազմականներն հնարաւորութիւն կը ստանան հեռանալ Դարգանէլի ջրերից դէպի գերմանական ջրերը, այստեղ նա ունի դեռ ևս շատ գործ կատարելու։ Իսկ Թիւրքիայի կատարեալ պարտութիւնն ինքնատիքեան կոտորելու է մեծ չափերով Աւստրիայի և Գերմանիայի դիմադրական հզօր միջոցներից մէկը։ Այն ժամանակ քառեակ համաձայնութիւնը ստիպւած չի լինիլ մեծաքանակ զօրքեր ու ռազմամթերքներ զբաղեցնել Թիւրքիայում և այնտեղի իւր ընդ որ ուժերը հնարաւորութիւն կունենայ ուղղելու Գերմանիայի ու Աւստրիայի դէմ։

Քաղաքական տեսակէտից Իտալիայի նոր քայլը խիստ մեծ տպաւորութիւն կունենայ Բալկանեան այն մայրը պետութիւնների վրայ, որոնք մինչև այժմ խուսափում էին դրականորէն իրենց որոշումը յայտնելու և իրենց դերը պարզելու պատերազմող պետութիւնների շարքերում։ Այժմ այն բանակցութիւնները, որոնք կատարւում են Բալկաններում, նոր խթան կը ստանան և ստիպւած պիտի լինին միանգամայն պարզելու, որով Յունաստանը աւելի զիջող պիտի լինի իւր յամառութիւններում Բուլղարիայի վերաբերմամբ, մանաւանդ եթէ նկատի առնենք, որ Յունաստանում մինիստրական դեկլարատիւն անցել է Վենիզելոսի ձեռքը։

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Քանիցս յիշել է, որ մեր հասարակական գործիչները տնաբոյս նորելուկներն յատուկ անպատկառութեամբ ժողովրդական աղէտները ազգային պատմական մօժեշանները ծառայեցրել

ինչպէս վարդերը թփերում բոսօր, Ձեան շողողը կատարին լիւսն։

Ես քեզ սիրեցի աչքերիդ համար,
Ես քեզ սիրեցի երգելու համար։
Նիմֆա դարձրի հոգուս տաճարում,
Որ ջերմ պաշտեցի, իմ աղօթքներում։

Քո անկարկնելով հոգիս դիւթեցիր,
Ողջ էութիւնդ իմին ձուլեցիր։
— Պաշտելու համար քեզ ուխտ կնքեցի,
Երկնային ոգուց՝ աւել սիրեցի...

Գիշեր ու ցերեկ երգեր հիւսեցի,
Եւ քեզ պնեցի յաւերժ երգերում։
Եղար դիցունհին վառ երազներու,
Ձքնաղ լոտոսը սիրոյս մարգերում։

Ո՛չ, քեզ չի ծնել երկինքը վերին,
Աստղեր ու լուսին իրենց ցօլքերում։
— Քեզ ես եմ ծնել կարօտում նրբին,
Եւ Աստածացի սրտիս խորանում։

Ո՛չ, դու չես ծնել ջրերի շիթերից,
Մնելի, մեծացել ծաղկանց բուրմունքով։
— Քեզ ես եմ սնել տենչով սիրալից,
Պահել փայփայել խենթ հայեացքներով։

Գառնիկ Հազարեան

Ռ. ԹԱԳՈՐԻՑ

1

Ես վազում եմ, ինչպէս կը վազի իր իսկ սեպհական հոտից փախչող եղնը անտառի սոււկերների միջով։

Գիշեր է, մայիսայ կէս գիշեր և քամին՝ հարաւային։

Ես մոլորում եմ կողմում եմ իմ ճանապարհը, ես որոնում եմ այն՝ ինչ չեմ կարող գտնել և գտնում այն, ինչ չեմ որոնում։

Եւ լոկ իրենց փառամով ձգտումներին։

Գուրկ գաղափարական անարատ ձգտումներին, նրանք միայն ֆանացել են իրենց սին փառք փայլեցնել, իրենց հասարակական դիրքն ամրացնել։ Այս համոզմունքն կարող է բնորոշ ապացոյց ծառայել պ. Արսմ Մարգարեանի խփած հեռագիրը Էջմիածնից Թիֆլիզի մի քանի լրագրներին, ուր դուրս է բերւած մեր հասարակական գործիչ պ. Սամսոն Յարութիւնեանի յայտնի ֆիզիոնոմիան։

«Կենտր. կոմիտէի նախագահ Սամ. Յարութիւնեան իր հեռագրով փախստականների դրութեան և նրանց օգնութեան կազմակերպութեան մասին՝ նկատելով է, որ աշխատանքի ողջ ծանրութիւնն ընկնում է Եղբայրական Օգնութեան կոմիտէի և Կենտր. կոմիտէի վրայ։ Միւս կազմակերպութիւնների աշխատանքի այդքան անգիտացումը ստիպւած է մեզ ասել, որ Էջմիածնում փախստականների հոսանքը գալու սկզբից աշխատում է Մոսկւայի հայկական կոմիտէի բժշկա-սննդական խումբը, որ կատարում է առաւել մեծ աշխատանք, քան վերոյիշեալ երկու կոմիտէները միասին վերցրած։ Մոսկւայի կոմիտէի խումբը ներկայումս կերակրում է տաք կերակրով 20,000 մարդ. ունի երկու ամբուլատորիա, որտեղ օրական ընդունում է 800 հիւանդ, չհաշուելով խմբի բժշկներին ամենօրեայ շրջապալութիւնը. ունի երկու ապաստարան փախստականների որբերի համար. ունի մանկական հիւանդանոց. բացում է հիւանդանոց 100 մահճակալով. թոյլերին և հիւանդներին Օրգովից, Իզդիրից, Մարգարայից տեղափոխում է մինչև Էջմիածին։ Մոսկւայի կոմիտէի միւս սննդատու խումբը աշխատում է Մարգարա գիւղում, ամեն օր բաց է թողնում հաց, շաքար 15,000 փախստականների, տալով նրանց բժշկական օգնութիւն։ Էջմիածնում օրական մեծնում են 150 մարդ։ Տարածւած է փորահարիւք հիւանդութիւնը։ Գլխաւոր կոմիտէները ունենալով մի քանի ջրիկ կաթաններ տաք ջուր չէ տալիս։ Գլխաւոր կոմիտէի տապաստանում 3000 երեխաներ թափւած են մերկ յատակին, սարսափելի պայմաններում։ Կենտրոնական կո-

մ ցանկութեան պատկերը ելնում է իմ սրտից և պարում իմ առջև։ Փայլող տեսիլը թռչում է հեռեւ, հեռեւ...

Ես ձգնում եմ զրկել նրան, բայց նա փախչում է ինձից և շեղում իմ ճանապարհը։

Ես փնտրում եմ ինչ չեմ կարող գտնել, և գտնում եմ ինչ չեմ որոնում։

2

Ինչո՞ւ դու քո հայեացքով ստիպեցիր ինձ կարմրել ամօթից։

Ես եկայ ոչ ինչպէս մութացիկ. միայն մի վաղանցիկ ժամ ես կանգնեցի քո բակի ծայրին՝ պարտիզի պարսպի ետեւը։

Ինչո՞ւ դու քո հայեացքով ստիպեցիր ինձ կարմրել ամօթից։

Ոչ մի վարդ չվերցրի և ոչ մի պլատոկ չպոկեցի ես քը պարտիզից։

Ես հեշտութեամբ թագնեցի ճանապարհի մօտ սոււկերների տակ, ուր ամեն անձանթ ճանապարհորդ կարող է կանգնել։

Ոչ մի վարդ չպոկեցի։

Այո, իմ ոտները յոգնած էին, և անձրևը թափւում էր երկրի վրայ։

Քամիները զալարւում էին հոգեղեգների ճօճող ոտների մէջ։

Ամպերը փախչում էին երկնքի վերայով և կարծես փախչելով ցանկանում էին ազատել կոտորածից։

Իմ ոտները յոգնած էին։

Ես չգիտեմ ի՞նչ էիր մտածում իմ մասին, և ձեռք էի սպասում քո տան դռան առջև։

Շանթերը կուրացրին քո հեռուն նայող աչքերը։

Կարճ կամ խմանալ, որ դու կը տես-

միտէտի նախագահը պէտք է որ աւելի օրեկալի լինէր գործի օգտակարութեան համար։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԲԵՄԸ

Գերմանացիների առաջադրուած մեծ թափով շարունակւում է մեր արեւմտեան ռազմաքեմում։ Բիգայի ծովախորշում գերմանական նաւատորմի գործողութիւնները միանգամայն անյալող ելք ունեցան։ Մեր թշնամին ծովային այդ կուռում, պաշտօնական հեռագիրների համաձայն, կորցրել է 2 յաճախ և 8 ակնակիր նաւեր, իսկ Բաթիկ ծովում անգլիական սուզանաւը խորտակել է գերման նաւատորմի ամենաուժեղ զրիգնօւտներից մէկը. մեր կողմից հերոսաբար կռիւ մղելով ոչնչացել է «Սեփուչ» հրաձիգ նաւակը։ Այդ անյալողութիւնների տակ գերման. նաւատորմը ստիպւած էր յետ նահանջել Բիգայի ծովախորշից։ Այնուամենայնիւ չի կարելի յուսալ, որ գերմանացիները յետ կը կանգնէին իրենց նախագծած ծրագրից և չեն վերադառնալ աւելի ստւար ծովային ուժերով յարձակման նոր փորձ անելու Բիգայի վրայ ծովից։ Գերմանական այդ ճիգերը ծովի կողմից համապատասխանում են նաև ցամաքի վրայ Բիգայի կողմերը և Կուրյանդիայում ձեռնարկած յարձակումներին, որոնք ձգտում են անցնել ռուսական աջ թևը և դուրս գալ երկաթուղային ճանապարհների վրայ։ Բիգայի գրաւելու ձգտման նպատակն ըստ երևոյթին այն է, որ գերմանացիները յոյսեր ունեն Ռուսաստանի և Շվեդիայի դիւա-նագիտական յարաբերութիւնների խզման վրայ։ այդպիսով Շվեդիան կը դառնայ Գերմանիայի դաշնակից այն մօժեշտին՝ երբ վերջինս կը սկսի պատրաստութիւններ տեսնել Պետրօգրադի վրայ արշաւելու։ Սրա նշոյնները երևում են նրանից, որ վերջերս Շվեդիան տեղադրել շտապօգնութեամբ ըզբաղւած է թէ իւր ցամաքային և թէ

նեա ինձ մշտում կանգնած։

Ես չգիտեմ ի՞նչ էիր մտածում իմ մասին։

Օրը վերջացաւ, և անձրևը վարկեանաբար դադարեց։

Ես թողնում եմ ծառի սոււկերը քո պարտիզի վերջում և խոտերի վրայ նստել։

Մթնոց...

Փակիր քո դուռը, ես գնում եմ իմ ճանապարհով։

Օրը վերջացաւ...

3

Ինչո՞ւ մարեց ճրագը։

Ես ծածկեցի նրան իմ թենցով, որպէսզի ազատեմ նրան քամուց. ահա ինչո՞ւ մարեց ճրագը։

Ինչո՞ւ խամրեց ծաղիկը։

Ես նրան սեղմեցի իմ սրտին տանջող սիրով. ահա ինչո՞ւ խամրեց ծաղիկը։

Ինչո՞ւ ցամաքից առւակը։

Ես նրա առջև հիմնեցի պատնէշ, որ օգտւեմ նրանից. ահա ինչո՞ւ ցամաքից առւակը։

Ինչո՞ւ կտրեց տաւիղի լարը։

Ես ցանկացայ նրանից հնչեցնել այնպիսի ձայն, որը նրա ուժից վեր էր. ահա ինչո՞ւ կտրեց տաւիղի լարը։

Շուշի

Թարգ. Լ. Վարդուհի

Ի Ձ Ա Ի

Ես քեզ երբէք չեմ տեսել։

Սակայն գիտեմ, որ դու կաս և ապրում ես անհաս վերելում, երկնքում...

Օ՛ իշիկ, փափագում եմ ես քեզ։

ժողովին ոչ մի քանի անգամ արտահայտություններ արժանանում էին Թավրիզի և Երևանի քաղաքացիներից: Դրանք չէին հանդիսանում միայնակ և անհամապատասխան արարածներ, այլ շատ անգամ հանդիսանում էին քաղաքացիների անհամապատասխան արարածներ, որոնք չէին հանդիսանում միայնակ և անհամապատասխան արարածներ, այլ շատ անգամ հանդիսանում էին քաղաքացիների անհամապատասխան արարածներ:

Գալիպոլի թերակղզում թուրք զորքերի գրոհներն օրը օրից ավելի և ավելի էին վատանում, մեծաքանակ զոհեր տալով: Դա բացայայտ է այն ճանաչում, որ նորերն արտասանել էին վերջին, խոստովանելով, թե թուրքերն անհաղթելու կորուստներ ունեն, օրական 3 հազար մարդ զոհվելով, և երկու ամսից յետոյ թուրքերն կարող էին այն զորք չունենալ, եթե նեղ աշտանից ամբողջ սիրիական զորաբանակը չտեղափոխեն Պոլիս ու Դարդանել: Ուստի թուրքերն կտրուկ առաջադրություններով դիմել էին Գալիպոլի թերակղզում վերջերս նոր թարմ ուժերի գալով զգալիապես լատացի է. մասնաւոր, եթե նկատի առնենք նաև Իտալիայի պատերազմ յայտարարելը թուրքիային: Անգլիական սուլթանական տէր են դարձել Մարմարա ծովի և անգլոֆոնանիական զորքերի շարժումներն էլ միև կողմից ցոյց են տալիս, որ թուրք զորքերը Գալիպոլի թերակղզում բոլորովին կտրուկ են մայր ցամաքից և կամ շրջապատելու են թշնամիներից կամ շուտափոյթ յետ են նահանջելու դեպի Պոլիս:

ԱԼԷԿՍԱՆԴՐ ԲԱԿՈՒՆՏԻ ԳՈՐԾԸ

«Փայլակ»-ի № 40-ում պ. Ալեքսանդր Բակունցը գետնից էր «Մաթվեյ Մաթվեյի» խորագրով ֆելիետոնը, նրա առնելով Գորիսի քաղաքագլուխ Մաթվեյ Մաթվեյի Տէր-Գրիգորեանի հասարակական գործունեությունը: Ան-

իշխր, իմ մտքերի տէր, երազներիս թագուհի, դու չքնադ կոյս, դու գեղեցկուհի, երաժշտութիւն...

Պաշտում եմ ես քեզ...

... և լսեց երկնքից նրա մեղմանոյշ սիրերգի ձայնը:

Ինչ լաւ ու անուշ է լսում. հրկնքի երգչուհի, քո երգի դիւթական ելեւէջները վերելից... անհաս վերելից...

Դու լցրիր իմ մէջ մեծ երաժշտութիւն, մեղմացրիր իմ բիրդ-անգամ սիրտը ու հոգին:

Ես այժմ զգում եմ այնքան բաներ, որ առաջ երբեք չէի զգացել...

Ինչ են քո երգի դիւթաց վճիտ առեակի մեղմ քշքշոցը, եղնիկների քնքոյշ շշուկը, ստեղծների հմայիչ դալարը... Դու քո գեղեցկութիւնն ես երգում: Եւ դու իրաւունք ունես, որովհետեւ դու Սէր ես, իսկ Սիրուց գեղեցիկ էլ ինչ կայ...

Օ՛ իշխր, փափագում եմ ես քեզ:

Իշխր, իմ մտքերի տէր, երազներիս թագուհի, դու չքնադ կոյս, դու գեղեցկութիւն, երաժշտութիւն...

Պաշտում եմ ես քեզ...

... Եւ սպիտակ ձիւնանման ամպերը գնդիկից կամաց-կամաց յետ քաշեցին ու նրա պայծառ դէմքը երեւցրին նախապէս արեւ ժայտագէտ դուրս է գալիս անձրեւից յետոյ:

Օ՛ չքնադ, երկնային արարած, մի՞թէ մարդկային երեւակայութիւնը կարող ստեղծել այդպիսի գեղեցկութիւն, ինչպիսին դու ես:

Ես ասում էի՝ մարդուն, աշխարհը սակայն այժմ ամեն ինչ գեղեցիկ է ու սիրելի:

ցած մի քանի օր, Շուշում լուրեր են տարածւում, որ պ. Բակունցը պատասխանատուութեան է կոչւած, իսկ Գորիսի մեր թղթակիցը մեզ յայտնում է, որ պ. Բակունցը բանտարկւած է: Այդ լուրերը մեզ թուում են անհաւատալի, որովհետեւ յիշեալ ֆելիետոնը նախ քան տպագրութեան համար կարդացել էր խմբագրութեան մէջ երկու իրաւաբանների ներկայութեամբ և համարել էր միանգամայն ազատ որեւէ մեղադրական կէտերից: Յիրաւի, ուր կը հասնէր եթէ անմեղ հումորն անգամ հալածէր օրինական կարգով...

Վերջերս միայն մեզ յաջողեց իրազեկ և միանգամայն վստահելի աղբիւրից ստանալ գործի բոլոր մանրամասնութիւնները: Սակայն նախ առաջ բերենք այդ նոր գործի առիթով Բագրի «Արեւ» լրագրի № 120-ում գետնից թղթակցութիւնը ամբողջովին, որ գրել է պ. Անցորդ:

«Փայլակ»-ի ֆելիետոնը տեղիս քաղաքագլուխ մասին առիթ դարձաւ թուրք կրքերի բորբոքման: Զարմանալի է մեր իրականութիւնը. դատի են կանչում անգամ ֆելիետոնի համար եւ մեղադրանքի հիմքը՝ ենթագրութիւնն է:

Մի քանի օր առաջ ձեռագիր թուրքիկներ են կայցրել Գորիսի պատերին՝ քաղաքագլուխ Մ. Տէր-Գրիգորեանի դէմ, և պ. Տէր-Գրիգորեանը, չգիտեմ ինչ հիմնաւորումով, ձերբակալելով՝ բանտ է նստեցնում ձեռնաբանի աշակերտ Ալեքսանդր Բակունցին: Զեռաւիրը համեմատելու համար քննութիւն են նշանակում, որին մասնակցում են միայն մեղադրողի կողմից մի քանի հոգի, որի պատճառով տեղիս երիտասարդութիւնն իրաւացիօրէն յուզւած է:

Պ. քաղաքագլուխը հասարակական հիմնարկութիւններում հայոցանքով է արտայայտւում այդ երիտասարդութեան մասին, որը ներկայ դէպքում ոչ այնքան քաղաքագլուխ դէմ է գործում, որքան ճշմարտութեան պաշտպան է հանդիսանում: Մեղադրանքի դէմ պաշտպանել կարելի է միշտ էլ արդար և օրինական ճանապարհով: Հասարակա-

Այդ քո դէմքի ցոլքն է ընկել նրանց վերայ, քո ժպիտիցն է որ նրանք դարձել են սիրալի, հմայիչ:

Իմ կեանքս պաղում էր և իմ սիրտս մերժում էր բաբախելուց:

Սակայն քո հայեացքը արևի ճառագայթների նման տաք կենսատու, արևի ճառագայթների նման կիզիչ, թափանցեց իմ սիրտն ու հոգին ու լցրեց այնտեղ շերտ-շերտ, շերտ-շերտ...

Օ՛ իշխր, փափագում եմ ես քեզ:

Իշխր, իմ մտքերի տէր, երազներիս թագուհի, դու չքնադ կոյս, դու գեղեցկութիւն, երաժշտութիւն...

Պաշտում եմ ես քեզ...

... Եւ նա կանգնած զոյգ ամպէտներին վերայ, իջնում էր ցած աշխարհ:

Իշխր... իշխր... Թող շատ մօտից լսեն իմ ականջները քո սիրերգի անուշ ելեւէջները, Թող դէմքիդ վրայ կարդամ քո սրբութիւնը, Թող այնպէս մօտից, շունչ-շունչ, զգում քո շնչած օդի քաղցրութիւնը—որ զգամ, հասկանամ թէ ինչ ես դու, ինչ է սէրը:

Իշխր, մտքերիս տէր, երազներիս թագուհի, դու չքնադ կոյս, դու գեղեցկութիւն, երաժշտութիւն...

Պաշտում եմ ես քեզ...

... Իշխր:

Նրա մարմարէ բորիկ ոտները դիպան աշխարհի հողին, քարին...

Օ՛ դու այն չես...

Ասում եմ ես քեզ...

Շուշի Թ. Ալսամագան

կան գործերը միշտ էլ ենթարկւել են և կենթարկւեն քննադատութեան ու ծաղրի. քննադատութեան խօսքը պէտք է խորհրդածութիւն պատճառէ, բայց երբեք կրքեր չարժէ:

Որոշ դէպքերում ոչ թի կարողութիւնից օգտուել յանցանք է. այդ պէտք է զգայ յարգելի քաղաքագլուխ մի աշակերտի դէմ:

Մեր ստացած տեղեկութիւններով սակայն գործը մի փոքր այլ ձևով է պատկերանում:

Նախ պ. Ալեքսանդր Բակունցը տմեկնի դատի չի կանչւել ֆելիետոնի համար, ինչպէս պ. Անցորդն է գրում, այլ վարչական կարգով միամսեայ բանտարկութեան է ենթարկւած ֆելիետոնի պատճառով հետեւալ պայմաններում:

Յուլիսի վերջերին թեթեամիտի մէկը պատից մի կտոր թուղթ է կայցնում, ուր Գորիսի քաղաքագլուխ պ. Մ. Տէր-Գրիգորեանի, նօտար պ. Բագրամովի, ջննիչ պ. Ալիբէկ Էրիստովի և ոմ Սամսոն-բէկ Օրբելեանի մասնաւոր կեանքից ինչ որ բաներ է պատմում, բաներ, զուրկ որեւէ հասարակական արժէքից: Այդ թղթի կտորը Գորիսում կարդացող ինձն է արդեօք, ոչ ոքի յայտնի չէ. յայտնի է միայն այն, որ կասկած է ընկնում շատերի և ամենից առաջ, ինչպէս սովորաբար լինում է այդպիսի դէպքերում, անձնական թշնամիների և հակառակորդների վրայ:

Քաղաքագլուխ պ. Տէր-Գրիգորեանն էլ ի թիւս իր անձնական թշնամիների իր բարեհաճ ուղարկութեան է արժատեսնում «Փայլակ»-ի ֆելիետոնիստ պ. Ալեքսանդր Բակունցին, իբր նրանից կրկնակի ֆառաւած, նախ «Փայլակում» և ապա ենթադրաբար անօնիմ գրութեան մէջ:

Հրաւիրւում է էքսպերտիզա անօնիմ գրութեան հեղինակի և պ. Ալեքսանդր Բակունցի ալիբէկ հաստատելու էքսպերտիզայի անդամներ քաղաքագլուխ պ. Տէր-Գրիգորեան և նօտար պ. Բագրամով, թէ որպէս էքսպերտ և թէ մասնաւոր որպէս «ֆառաւած» հաստատում են (?), որ անօնիմ գրութեան հեղինակը ֆելիետոնիստ պ. Ալեքսանդր Բակունցն է:

Թէ որչափ իրաւունք ունէին «ֆառաւած» պարոնները իբրեւ էքսպերտ իրենց հակառակորդին դատաւորը հանդիսանալու, այդ արդէն ապագայի խնդիր է: Ուսանող պ. Բակունցի հայրը արդէն դիմել է պ. Նահանգապետին, սակայն պատասխան դեռ չէ ստացւած. իսկ պ. Բակունցը բանտում է:

Առաջին անգամը չէ որ պ. Տէր-Գրիգորեանը բարձր-ների է դիմում իր հակառակորդների դէմ. ծխական դպրոցի ուսուցիչ պ. Սամսոն Յովհաննիսեանի հրապարակական գանադրածութիւնից յետոյ, սա երկրորդ խոշոր անկարգութիւնն է պ. Տէր-Գրիգորեանի նախածնութեամբ. արդեօք երրորդը երկար սպասել կը տայ իրեն:

Իր քաղաքագլուխ արժանի է Գորիսը, ուր նմանօրինակ երեւոյթներ տեղի ունեն օր ցերեկով:

ՓՈՔՐԻԿ ՓԵԼԻԵՏՈՆ

ԵՐԿՈՒ ԵՐԱԶ

Բայց ամառն որ երազ էր...

Լ.

«Տրուլալ», տրուլալ. այսօր ոտնիկ ստացայ. Ո՛հ, ինչ մեծ երջանկութիւն, ցաւերիս ազատութիւն: Տանտէրս վերջապէս կը թողնի ինձ հանգիստ. նա այսօր պահանջեց հրկու ամսեայ տան վարձը. Եւ իւր կոպիտ բռնեցները բիրտ ճոճելով, ամբողջ տապալակ հայհոյանքներ թափեց խոզ վարժապետի գլխիս: Եւ այս ամօթից, էլ խայտառ-

կութիւնից, շրջապատող հարեաններից չգիտէի, որ մկան ծակը մտնէի...

Իսկ փողոց դուրս գալ, կնոջս հետ մանգալ, դարձել է ինձ համար ցաւ ու տանջանք: Այստեղ հացթուխն է իւր գլուխը խորհրդաւոր շարժում, այնտեղ մագործն է ականջիս փսփսում. մէկ էլ տեսնես, դերձակն է աղերսալի, միայն ինձ ու իրեն հասկանալի ժպտով խորին բարենք տալիս: Եւ ջուր, էլ կաթ, էլ հազար ու մի այսպիսի գիպիլ ինձ բերողները Շուշու թուխի նման ծանրանում են հոգուս վրայ:

Բայց փառք մեծ Ալլահին, երկար օրեր մեր հոգաբարձին, որ այսօր վերջապէս փողերը մտան իմ ծակ գրպանը: Ամենքին կը վճարեմ, բոլորին կը գոհացնեմ. քաղդ կունենան գոնէ մի անգամ, կնոջս հետ թեւանցուկ, հանգիստ պնալ ակումբ և մի լաւ ընթրիք անիլ անուշ...

Սակայն, այդ բոլորին լսեց նա թեթեւ թրխեց պատուհանում:

«Ա՛հ, դա տանտէրս է. եկ, եկ. այժմ մօտս փող կայ. եկ, վճարեմ. ես էլ. դու էլ հանգստանա՛ք»:

Եւ շտապ-շտապ մեր վարժապետը տարաւ ձեռքը գրպանը:

Յանկարծ արթնեց, վեր թռչելով տեղից և աչքերը ապուշ տրորեց:

Նոր հասկացաւ, որ այդ ամենն երազ էր:

Ի՛նչ քաղցր երազ...

II.

«Պաթարալ», դարդուրալ, գլուխս շատ մեծ քարով տեցի, հոգաբարձու ընտրեցի: Մնած օրս անիծելի, որ վարժապետ աշխարհումս չլինէր: Մի բերան, փող չափող են գոռում, գլուխս անվերջ ցաւեցնում: Մինչեւ ես տուն եմ հասնում, հոգիս էլ դուրս են հանում: Մէկն է ալ թեւաց քաշում, միւսն է ձախ թեւաց բռնում, մէկն էլ փեշերս է ձգում կամ ոտիս «մագոլի» վրայ կոխում... «պարոն հոգաբարձու, ա՛ պարոն հոգաբարձու, երբ կը տաք ոտնիկ»...

Եւ ամբողջ օրը, առաւօտ-իրիկուն, ճիւղների պէս աչքերիս վարժապետներ են միշտ երևում, ականջումս անվերջ շշուկով «ոտնիկ», «փող» բաներն են զնգզնգում...

Չեմ հասկանում. մենք էլ ենք հօմարդիկ: Ինչպէս ենք ապրում, պատիւ վայելում, երբ փողի համար ոչ ոքի դա՛նէն բնաւ չենք տանում: Եւ երբ են նրանք բան սովորեցնում, աշակերտին ուսում տալիս, երբ ամեն ամսի վերջին փող են խնդրում մուրացիկ:

Եւ թարսի պէս, կարծես խօսք մէկ արած, ժամանակն էլ է ինձ թշնամի: Հագիւ կարողացար փոշտալ մի լաւ, անա տես, ամիսը լրացաւ. և մեր վարժապետը դիմացս է կանգնած, օծիքս է բռնած, առանց խղճի, առանց ամօթի...

Յանկարծ ամբողջ տունը դղողաց, պատուհանների ապակիները շոխողով թափեցին, դռները տեղահան եղան, առաստաղը պատուեց:

Եւ սարսափած հոգաբարձու վրայ չորս կողմից՝ պատուհաններից, դռներից, պատերից, վերելից, ներքելից, բոլոր անկիւններից ու ծակերից գզգզած մագորով, արեւնակոխ աչքերով, գազազաւած դէմքերով, օդում ճօճող բռնեցներով, գիշատիչ մոնշիւններով՝ ներս էին թափում անվերջ, անձայր, հազարաւոր, բիւրաւոր վարժապետներ, վարժապետներ, վարժապետներ:

«Պարոն հոգաբարձու մեզ ոտնիկ, պարոն հոգաբարձու մեզ ոտնիկ»...

Լեղապատառ մեր հոգաբարձուն, շնչաւապառ գետին փուկեց, ա՛հ ու սարսափեց:

Յանկարծ դարձեց, շնչաց:

Ո՛հ, ինչ կոշմար երազն էր. ծանր երազ...

Երկար

ՀԱՅԵՐՆ ՈՒ ՊԵՏԵՐԸՄԸ

— Պետրոպոլիսի Դոմայի անդամ պ. Պապազյանին հետազոտում է 0-գոստոսի 5-ին կառավարութիւնը օրէնսդրական կարգով Դոմայ մտցրեց գաղթականներին միմեկը ապահովելու խնդիրը և ընդունեց որպէս պետական պարտաւորութիւն առաջին անգամ 25 միլիոն ռուբլի յատկացնելու առաջարկը։ Յետագայ նպատակը կը տրուի ըստ կարգադրութեան։ Կը լինեն գլխաւոր լիազօրեւորներ, Կովկասի համար առանձին։ Բոլոր պործը ենթարկուում է ներքին գործերի միւնիստրին և նրան կից առանձին խորհրդի՝ մասնակցութեամբ օրէնսդիր ժողովի անդամների, տեղական կենտրոն. կոմիտէների ներկայացուցիչների և պատերազմից ֆառաւածների օգնող կենտր. կոմիտէների։ Բացի 500,000 ռուբլուց, Նէյդարաւը, համաձայն իմ խնդրի, փոխադրեց Վեհափառին 50,000 ռուբլի։ Գրաւոր դիմեցի Շչեքերատովին, Սազոնովին, խնդրելով բաց թողնել մի միլիոն ռուբլի մեր կազմակերպութիւններին՝ Եղբայրական Օգնութեան, Կենտրոնական Կոմիտէին և Նպաստամոյցին։ Պատասխան կը ստանամ երկու երեք օրից յետոյ։ Յանձնաժողովը երեկ քննեց ծրագիրը։ Դոմայն երեկ կը քննի հինգ-շաբթի օրը։

— Համառուական քաղաքների միութիւնը որոշել է Երևանի նահանգի տաճկահայ փախստակ. հոգաբարձութեան գործը ամբողջապէս իր վրայ վերցնել։ Միութիւնը փախստականների ապաստանած վայրերն է ուղարկելու անդատու և սանիտարական խմբակներ։

— Համառուական քաղաքների միութեան գլխաւոր լիազօրի օգնական Ն. Կիշկինը Էջմիածնից միութեան Կովկասեան բաժանմունքին խփած հեռագրով պատւիրել է անմիջապէս փախստականների համար Էջմիածին ուղարկել 5,000 կոմպլեկտ սպիտակեղէն, 500 մեշկ գոշակի համար, 1000 հաստ աւաւ, 2000 արշին մարի, 10 պատգարակ, 1000 ջերմացոյց թղթեր, մէկ փութ կարբոնեան թթուտ և այլ գեղօրայք։

— Թիֆլիսի սանիտարական կարգադրիչ յանձնաժողովին Թիֆլիսի ոստիկանապետի տեղեկութիւն յայտնել է, որ Թիֆլիսը քաղաքը և Թիֆլիսի նահանգը, համաձայն Կովկասի զինւորական շրջանի կառավարչի կարգադրութեան, փակուած են փախստականների համար։

— Փախստականների օգնող Բագի Կոմիտէն այս օրերս Էջմիածին ուղարկեց 5 վագոն ալիւր փախստականների կարիքների համար։

— Բագի հասարակական ժողովի խորհուրդը որոշել է Էջմիածնի Եղբայրական Կոմիտէին յատկացնել 20 հազար ռուբլի փախստականների օգտին։

— Նոր-Նախիջևանի Աղքատախընամ Եկ. Հոգաբարձութիւնը, օգոստ. 1-ին գումարած նիստում, լսելով Վեհ. Հայրապետի և Կենտր. Եղբ. Օգնութեան հեռագիրները հայ փախստականների նոր հոսանքի մասին, որոշեց այդ նպատակի համար յատկացնել 10,000 ռ. նիւնաւազ։

— Օգոստոսի 9-ին, Թիֆլիսի քաղ. դոմայի նիստերի մեծ դահլիճում կայացաւ բազմամարդ ժողով, որին ներկայ էին Թիֆլիսի հայութեան տարբեր խաւերի, դասակարգերի և հոսանքների ներկայացուցիչները, նոյնպէս և տարազգի փախստական հայ մտաւորականներից մի քանիսը։ Այդ ժողովը զբաղեց տաճկահայերի գլխով անցած դժբաղդութիւնների քննութեամբ։

— Փախստականներին օգնութիւն ցոյց տալու համար Էջմիածին է ուղարկուում մի խումբ տիկիների կազմակերպած օրիորդների խումբը, որը իր հետ տանում է գլխաւորապէս երեխաների համար հագուստ, պաքսիմատ, գալետ, հաց և այլն։ Կարգադրիչները խնդրում են նւիրատուններին նմանօրինակ իրերը բերել առաջնորդարան։ Հետզհետէ պիտի գնան նման օգնող խմբեր կենսական պիտոյքներ ինտենսիւն առած։

— Օգոստոսի 5-ին Սալմաստ հասաւ անգլիական «Մանչեստր» թերթի թղթակիրը, որը մի քանի օրից յետոյ կը մեկնի Վանի շրջանը, պարզելու համար թիւրքերի և քիւրդերի բարբարոսութիւնները հայերի վերաբերմամբ։

Լ Ր Ա Տ ՈՒ

ՋՈՒՂԻ

— «Մշակը» հաղորդում է, որ Շուշու թեմի կառավարիչ Զաւէն վարդապետը յետ է կանչուում և նրա փոխարէն, ինչպէս աւուում են, Կաթողիկոսը պիտի նշանակէ Բարգէն վարդապետին, նախօրօք եպիսկոպոսութիւն տալով։

— Գանձակից Շուշու քաղաքագլուխ պ. Գ. Մելիք-Շահնազարեանը հեռագրել է տեղոյս «Եղբայր. օգն.» կոմիտէի փոխ նախագահին, որ շուտով սկսէ հանգանակութեան գործը և կազմակերպիլիք դրօսանքը յօգուտ գաղթականների։

— Մեկ հաղորդում են, որ Մարիամեան դպրոցի տեսուչ պ. Իսահակ Տէր-Ղաղարեանը հրաժարուում է իր պաշտօնից։

— Առաջիկայ երեքշաբթի օրը, 18-ին օգոստոսի տեղի կունենայ քաղաքային դոմայի 8-րդ հերթական նիստը, ուր քննութեան կառնեն հետեւեալ հարցերը. 1) առաջիկայ սեպտեմբեր ամսայ համար մսի, հացի և այլ կենսական մթերքների սակագնի որոշումը. 2) Բէյալական դպրոցի ծառայողների բնակարանի շինութեան համար հող յատկացնելու խնդիրը. 3) Կովկասեան ուսումնական շրջանի պ. Հոգաբարձի գրութեան համաձայն Շուշու քաղաքում տղայոց տրհնատաւորաց դպրոց հիմնելու ծախքերին մասնակցելու հարցը. 4) Քաղաքային վարչութեան գործավարի պաշտօնակատար պ. Սարգիս Զանուբեանցին՝ իր խնդիրքի համաձայն կենսաթօշակ նշանակելու հարցը. 5) Քաղաքային վարչութեան հանգուցեալ հարկահաւաք Քերիմ-Բէկ Միրզօեփի կնոջ՝ Սալմասթի Միրզաբեկի խնդիրքի համաձայն նրա ընտանիքին նպաստ նշանակելու հարցը. 6) Գանձակի պ. նահանգապետի առաջարկութեան համաձայն քաղաքային ոստիկանական նոր կազմի զինման և տեղաւորման համար միջոցներ գտնելու հարցը և 7) Երևանի արքունական պալատի կառավարչի գրութեան համաձայն քաղաքի բնակիչների կողմից Շուշու գաւառի զինւորական տուրքի ատեանի համար երկու անդամի ընտրութեան հարցը։

— Արաֆելովսկայա փողոցում Գասպար Սարգսեանի տանը կենող տիկին Յովհաննիսեանը խնդրում է տպագրել հետեւեալ «Անցեալ հինգշաբթի օրը, իմ բացակայութեան ժամանակ տնաւորող կին Սօֆիա Սարգսեանը մտնում է մեր սենեակը և անխիղճ կերպով անքան է ծեծում իմ 6 և 8 տարեկան երեխաներին, որ վերջիններս ազատւելու համար մտնում են մահճակալի տակը և երեկոյան միայն իմ ներկայութեամբ դուրս են գալիս իրենց թա-

ղատից։ Ծեծողի բացատրութեամբ մեղաւորը երեխաներն են, որոնք համարձակւել են երգ ասել իմ բնակարանում։ Մեկ ֆուտէ միայն դիմել օրէնքի պաշտպանութեան»։

— Յուլիսի 25-ի գիշերը Թթու ջրից Հաջիլարի բնակիչ Իբիշ աղա Զանաշիրից՝ փախստական Ռաշիդի խումբը Զարուսուի բնակիչ Մուստաթ Խուրաօղլու մասնակցութեամբ գողացել է 3 ձի և 2 եղ։

— Երեկ, առաւօտեան ժամի 10-ին շուշուի հացավաճառների խանութում այլևս մի կտոր հաց չէր մնացել. շատերը դատարկածոն վերադարձան տուն։

— Մեկ հաղորդում են, որ Աղզամի շրջանի հաշտարար միջնորդ Խրիստաֆօր Պետրովիչ Խարտախայր վախճանւել է ամսոյս 13-ին թոքերի բորբոքումից։ Դիակը բերել է Շուշու և թաղւել երեկ Շուշուում։ Հանգուցեալը երկու-երեք տարի առաջ վարել է նաև Շուշու գաւառապետի պաշտօնը և ժամանակին վայելել բաւականին համակրանք։

— Թամիրովսկի փողոցի մայթերով առաւօտները ոչ մի հնարաւորութիւն չէ լինում անցնելու։ Բանը այնտեղ է հասել, որ կաթնավաճառներից մէկը սեփական տարուէտն է դնում մայթի վրայ և ոտները մեկնում, անցուղաքը խանգարում։ Քաղաքային ինքնավարութեան պարտականութիւնն է օր առաջ վերջ տալ այդ սգեղ սովորութեանը։

ԿՈՎԿԱՍ

— Պետական դոմայի 77 պատգամաւոր դոմայ մտցրին մի օրէնսդրական առաջարկ Կովկասում զեմստվի մտցնելու մասին։ Առաջինը ստորագրել են Պապազյանեան, Զաֆարով, Կարաուլով, Սոցեալ-դեմոկրատները չեն ստորագրել որովհետև անհնարին են համարում պաշտպանել 1870 թ. օրէնքով զեմստվօ մտցնելը։

— Թիֆլիսի Քաղ. վարչութիւնը դիմել է իրեն ալիւր մատակարարող ալիւրապահեստատէր Պարամանովին, Սոլոգովին, Կաշինսկոյին և Նիկոլեյկօյին, խնդրելով նւիրաբերել ալիւր յօգուտ փախստականներին։

— Համառուական քաղաքների Միութեան գլխաւոր լիազօրի օգնական Ն. Մ. Կիշկինը փախստականների մէջ կատարած իր շրջագայութիւնից Թիֆլիս կը վերադառնայ օգոստոսի 14-ին։ Այդ օրւայ համար Կիշկինը խնդրել է Կիււաւոգից կանչել քաղաքագլուխ Ա. Խատիսեանին, քննելու Միութեան Կովկասեան բաժանմունքի հիմնարկութիւնների սեպտեմբեր և հոկտեմբեր ամիսների ծախքերը։ Ա. Խատիսեանը խոստացել է այդ օրը Թիֆլիսում լինել։

— Օգոստոսի 10-ին, Թիֆլիսի քաղաքային դոմայի դահլիճում քաղաքադիր փոխանորդ իշխ. Արդուբեան-Երկայնաբազուկի նախագահութեամբ երկացաւ դոմայի իրաւասունների մասնաւոր խորհրդակցութիւն վարչաւայի պոլիտեխնիկումը Թիֆլիս տեղափոխելու մասին, որը յարուցել էր իշխ. Գ. Մ. Թումանովը քաղ. վարչութեան ուղղած իր մի յայտարարութեամբ։ Թումանովի գրութիւնը այդ մասին կար. դալուց յետոյ խորհրդակցութիւնը որոշեց—Ցանկալի է միջնորդութիւն յարուցել Թիֆլիս տեղափոխելու վարչաւայի պոլիտեխնիկումը. դրա հետ միաժամանակ միջնորդութիւն յարուցել շտապել քննելու Թիֆլիսի պոլիտեխնիկումի հիմնման նախագիծը։

Պ Ե Տ Ե Ր Ը Մ

ՀԵՌԱՊԵՐՆԵՐ
(Պետր. ին. գործ.)

ԳԵՐԵՆՆԵՐ ԶՕՐԸՎԵՐԸՆԵՏՏՐԻՐԸՆԵՐԸ

Բիգայի շրջանում փոփոխութիւններ չկան։ Եակօբշտաղտից և Դիլիսկից դէպի արևմուտք կոխները օրինակելի կերպով շարունակուում են ռազմաճակատի ուղղութեամբ։ Դէպի Վիրնայի ուղղութեան վրայ օգոստոսի 11-ի ընթացքում թշնամին մասնակի յարձակումներ էր անում Եակից հիւսիս-արևմուտք ռազմաճակատում. այդ յարձակումները յետ են մղւած։ Միջին Նեմանում, ձախ ափին գործող մեր զօրքերը, հետզհետէ քաշուում են դէպի գետը։ Բօքրի և Բքեստի շրջանի ռազմաճակատում թշնամին սկսում է յամառ կերպով սեղմել մեր տեղաւորութեան հողամասերը Բէլովէժսկի անտառից արևմուտք Բէլսկ խճուղու Գայնովկա կայարանի—Բէլսկի և Վիսոլիտովսկ—Կրուժանի միջև։ Բքեստից դէպի արևմուտք շրջանում օգոստոսի 11-ի և 12-ի ընթացքում թշնամու ջանքերը՝ յարձակման ենթարկելու մեր դիրքերը, յետ մղեցին։ Բուգի աջ ափին հակառակորդը ջանում է շարժել Պիշչայից դէպի Մալուրով խճուղու երկարութեամբ։ Վաղիմիր Վոլինսկից դէպի հարաւ գտնւող շրջանում փոքր ընդհարումներ են։ Գալիցիայում մի քանի մասերում հրացանային և թընդանօթային մասնաւոր կոխներ են։

Կովկասեան զօրաւանակի շտաբից

Օգոստոսի 11-ին Մերձծովեան շրջանում հրացանաձգութիւն։ Բասենի հովտում մեր զօրքերը կուռով գրաւել են Կուազի սարը, ուր բռնուած են գերիներ, գրաււած փամփուշտ, ձեռքի ռումբեր և գործիքներ։ Վանի շրջանում մեր հետախոյզների և ջրգրի ընդհարումներ են։ Մնացեալ ռազմաճակատում փոփոխութիւններ չկան։

Դարդանելում վերջին հինգ օրւայ ընթացքում հիւսիսային գոտում անգլիական ձախ թիւր առաջ է անցել, գրաւելով թշնամու խրամատներից 800 մետր։ Հարաւային գոտում Թուրանօթային կրուի է և հետախոյզների ընդհարումներ։ Օգոստոսի 11-ի գիշերը մեր վաշտերից մէկը յարձակւեց և գրաւեց թիւրքական դիտանցը։ Թշնամին աշխատում էր նորից գրաւել այն, բայց յետ շարուեց։ 7-ին օգոստոսի մեր վաշտերից մէկը յարձակւեց և գրաւեց թիւրքական դիտանցը։ Մեր մի նաւախումբը յաջող կերպով ուժեղ կոծեց Եւրոպական ափի վրայ Աղբաշի Միլամէն Նաղարից հիւսիս, չնայած թշնամու բազմաթիւ հրետանիական կրակին։ Մեր օդադընացը խորտակեց թիւրքական մի մեծ պաշարակիր նաւ։

Խմբ. հր. Լ. Վարդապետեան

Печатать дозволено военной цензурой